

اهداف یادگیری و انتظارات پس از مطالعه

- ۱- ایجاد نگرش مثبت نسبت به مطالعه تاریخ و سرگذشت بزرگان (باور)
 - ۲- آشنایی بیشتر با سید جمال الدین و نقش او در بیداری ملل مسلمان (علم)
 - ۳- آشنایی بیشتر با شخصیت معنوی میرزای شیرازی و نفوذ کلام او (علم)
 - ۴- خوانش صحیح متن درس با توجه به لحن مناسب (عمل)
 - ۵- تقویت کاربست آموزه های محتوایی متن درس در فعالیت های نوشتاری، گفتاری و رفتاری فراگیران (عمل)
 - ۶- آشنایی با یکی از آرایه های بدیعی (جناس) (علم)
 - ۷- تقویت کاربست واژگان جدید در حوزه مهارت های املائی و نگارشی (عمل)
 - ۸- درک و دریافت آموزه های متن و نقد و تحلیل آنها (تفکر)
- امیرالمومنین امام علی علیه السلام فرمودند: هنگام آغاز هر کار کوچک و بزرگی بسم الله الرحمن الرحيم بگوئید. یعنی برای این کار، از خدا مدد می‌جویم. خدایی که جز او کسی سزاوار پرستش نیست.

قلم سحرآمیز

جنگ چالدران با همه مقاومت دلیرانه شاه اسماعیل و سرزانش به شکست انجامید. کمال الدین بهزاد همراه شاه اسماعیل بود. یکی از سرداران، زخمی شده بود. کمال الدین بهزاد همراه با شاه محمود نیشابوری او را به غاری در آن نزدیکی رساندند. غار، تاریک و نمناک بود. قطره‌های آب از شکاف سقف می‌لغزید و از روی توده‌ای آهکی که از سقف آویزان بود، پایین می‌آمد و از نوک آن به کف سگی غار می‌چکید. باریکه‌ای از نور خورشید به داخل غار می‌تابید و فضا را روشن می‌کرد. کمال الدین نکته چوب نیم سوخته‌ای برداشت و روی دیوار غار، تصویر مرغی را کشید که رو به سقف غار اوج گرفته بود. شاه محمود و سردار زخمی، مرغ را نگاه کردند. کمال الدین زیر تصویر با خط خوش نوشت:

ای هدهد صبا به سبا می فرستمت	بنگر که از کجا به کجا می فرستمت
حیف است طایری چوتو، در خالدهان غم	زین جا به آشیان وفا می فرستمت

ای هدهد صبا به سبا می فرستمت	بنگر که از کجا به کجا می فرستمت
حیف است طایری چوتو، در خالدهان غم	زین جا به آشیان وفا می فرستمت

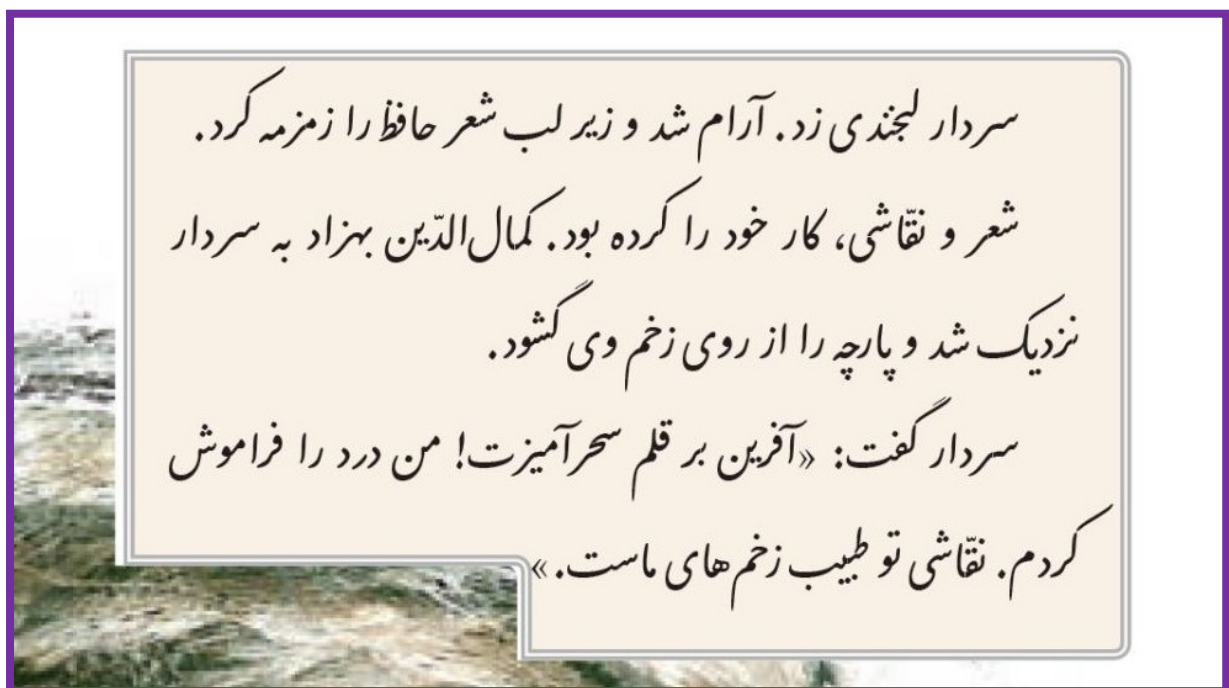
معنی بیت اول: ای پیغامبر باد صبا تو را به سرزمین سبا می فرستم، ببین که تو را از اینجا به چه جای دوری می فرستم.

دانش ادبی بیت اول: ای هد هد آرایه جان بخشی دارد (منادا قرار دادن یک پدیده غیر انسانی). | هد هد صبا اضافه تشبیهی است. صبا (باد خنک) به هد هد تشبیه شده است. | صبا و سبا: جناس ناقص اختلافی. | این بیت تلمیح به داستان حضرت سلیمان دارد و همچنین آیه اِذْهَبْ بَكْتَا بَنَاهَا (سوره نمل).

دانش زبانی بیت اول: می فرستمت: تو را می فرستم (جهش یا رقص ضمیر).

معنی بیت دوم: دریغ است که پرنده ای چون تو در این سرای پر غم زندگی کند پس تو را از اینجا به آشیانه وفای محبوب می فرستم.

دانش ادبی بیت دوم: طایری چوتو: پرنده ای مانند تو (تشبیه). | خاکدان غم: دنیا چون خاکدانی (استعاره). | خاکدان غم کنایه از دنیا. | آشیان وفا اضافه استعاری است. (وفا به لانه تشبیه شده).

دانش ادبی: شعر و نقاشی مراعات نظیر. | شعر و نقاشی کار خود را کرده بود کنایه از تاثیر خود را گذاشته بود و شعر و نقاشی آرایه تشخیص دارند. | نقاشی تو طیب زخم‌های ماست: نقاشی تشخیص. نقاشی تو مانند طیب برای زخم‌های ماست (تشبیه).

دو نامه

سید جمال آرام و قرار نداشت. گاه در مصر بود، گاه در استانبول، گاه در افغانستان و گاه در هند. همه جا مردم را به آگاهی و مبارزه با استعمار و پیداکری دعوت می‌کرد. این روحانی پرشور به انگلیس که رسید، زبان انگلیسی را در مدتی کوتاه آموخت تا به این زبان سخنرانی کند و با اندیشمندان آنها به گفت‌وگو بنشیند. در فرانسه به فرانسوی می‌نوشت و در مصر به عربی سخنرانی می‌کرد. این ایرانی پرشور وقتی نیرنگ استعمار را در کشورش دریافت، نام‌ای به مرجع تقلید شیعیان، میرزای شیرازی، نوشت تا تنباکو را تحریم کند. میرزای بزرگ این مرجع شجاع و بزرگوار، سرانجام، فتوای تاریخی را صادر کرد:

«بسم الله الرحمن الرحيم، اليوم... استعمال توتون و تنباکو، در حکم محاربه با امام زمان صلوات الله و سلامه علیه است.»
دو نامه سید جمال الدین اسدآبادی و میرزای بزرگ، کار خود را کرده بود؛ قلیان حاشکسته شد؛ تنباکو تحریم شد؛ شاه به تنگنا افتاد و توطئه انگلیس شکست خورد.

دانش ادبی: مرجع تقلید شیعیان، میرزای شیرازی، نوشت تا تنباکو را تحریم کند میرزای شیرازی نقش بدل را دارد زیرا بین دو ویرگول قرار دارد. | در حکم محاربه: در حکم به معنای مانند است (تشبیه). | کار خود را کرده بود کنایه از تاثیر خود را گذاشته بود.

«بسم الله الرحمن الرحيم، اليوم... استعمال توتون و تنباکو، در حکم محاربه با امام زمان صلوات الله و سلامه علیه است.»

قلمرو فکری: اشاره به ایمان و اعتقاد داشتن.

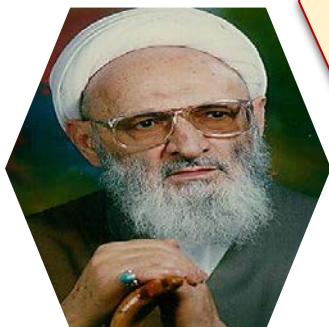
اعلام

استاد حسن زاده
آملی از عالمان
برجسته جهان
اسلام است.

در سال ۱۳۰۷
خورشیدی در
یکی از روستا
های لاریجان
آمل به دنیا آمد.

به مدارج عالی
در ریاضیات و
نجوم نیز دست
یافت.

وی پس از طی
مراحل تحصیل و
کسب علوم دینی
و معارف اسلامی و
فضایل علمی و
معنوی

پادشاه جوان و
مؤسس سلسه
صفوی است.

او وحدت
سیاسی ایران را
از نظر ترویج
مذهب شیعه
عملی کرد.

او می خواست
دولتی مستقل
از دیگر دولت
های ایرانی
تشکیل دهد.

وی می خواست
در سراسر ایران
نفوذ بیگانگان را
براندازد.

دوره حکومت
او پس از ۲۴
سال به پایان
رسید.

نقاش و مینیاتور ساز
مشهور اواخر عهد
تیموری و اوایل دوره
صفوی.

لقب وی کمال
الدین است و از
مردم هرات و
شاگرد سید احمد
تبریزی بود.

شاه طهماسب اول
نزد بهزاد نقاشی
می آموخته است.

مردی آزادی خواه
و دارای افکار و
عقاید فلسفی،
سیاسی، اجتماعی.

طرفدار استقرار آزادی
در کشور های شرقی
و ایجاد وحدت میان
مسلمانان و تشکیل
اتحادیه دولت های
اسلامی.

او همه عصر خود را در
مبارزه با استبداد
پادشاهان ایران،
عثمانی، مصر و سیاست
استعماری انگلستان
سپری کرد.

پیوسته به شرق و غرب
سفر می کرد. در پاریس
روزنامه (عروه الوثقی) را
منتشر کرد و به سیاست
انگلستان در شرق حمله
کرد.

وی در سال
۱۳۱۴ هجری
قمری در
استانبول مسموم
شد.

سپس به عتبات
عالیات رفت و نزد
شیخ مرتضی
انصاری به تحصیل
پرداخت.

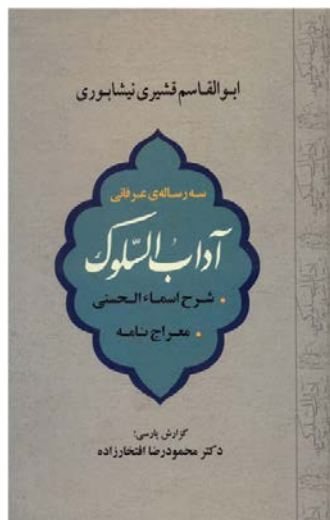
در قضیه‌ی تاریخی **تحریم تنباکو**،
که سر آغاز یک مبارزه‌ی مردمی و
آگاهانه بر علیه تسلط غرب بود
نام **میرزای شیرازی** مطرح است
اگر همان حرکت میرزای شیرازی (رضوان الله
لعلیه) ادامه پیدا می کرد و سیاستمداران و نجیبکا
همان خط را دنبال می کردند، سر نوشت
آن چیزی می شد که اتفاق افتاد.
پرواقع در جهان مردم اسلام فارس ۱۲۹۰-۱۲۹۱

در زمان ناصرالدین
شاه قاجار برای
مبارزه با استعمار
انگلیس با فتوای
مدبرانه خود، مصرف
تنباکو را تحریم کرد.

از علمای عالی قدر شیعه،
مرجع تقلید، بنیان گذار
مکتب سامرا و مبارز
نستوه، در شیراز به دنیا
آمد و برای تحصیل به
اصفهان رفت.

مدتی در سامرا به تدریس
و تعلیم مشغول بود تا
اینکه در سال ۱۳۱۲
(ه.ق) از دنیا رفت و پیکر
مطهرش در نجف اشرف
به خاک سپرده شد.

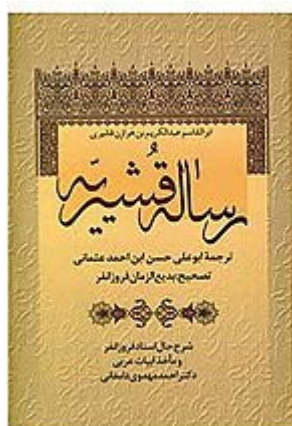

کتاب رساله قشیری
را در شرح
اصطلاحات و معرفی
مشایخ عرفانی از آثار
اوست.

از عارفان
معروف قرن
پنجم هجری.

نوشته ابوالقاسم
قشیری از
عارفان قرن
پنجم.

اصل این کتاب به
زبان عربی است و
یکی از شاگردان
او آن را به فارسی
برگردانده است.

موضوع این کتاب،
معرفی برخی از
بزرگان عارف و
شرح اصطلاحات و
الفاظ رایج میان
آنهاست.

این اثر با تصحیح
و تعلیقات استاد
فروزانمهر به
چاپ رسیده
است.

استانبول واژه به معنی
به سوی شهر است و نام
شهری و بندری در
ترکیه است. سابقا
پایتخت دولت عثمانی
بود و اکنون یکی از شهر
های مشهور جهان است.

افغانستان:
همسایه شرقی
ایران است.

پایتخت آن شهر
کابل است و
قندهار و هرات از
شهرهای مهم
آن است.

مردم این
سرزمین
فارسی زبان و
مسلمان
هستند.

حکومت مصر
جمهوری و پایتخت
آن شهر قاهره است.

آبادی و وجود جمعیت
در خاک مصر در
نتیجه وجود رود نیل
است که خاک مصر را
حاصل خیز و ثروتمند
کرده.

مصر:
در شمال شرقی
افریقا واقع است.

فرانسه:
در نیم کره شمالی
و از کشورهای
اروپای غربی است.

فرانسه دارای حکومت
جمهوری است و یکی
از مراکز علم و ادب و
هنر اروپا در قرون
جدید به شمار می
رود.

پایتخت آن شهر
پاریس است.

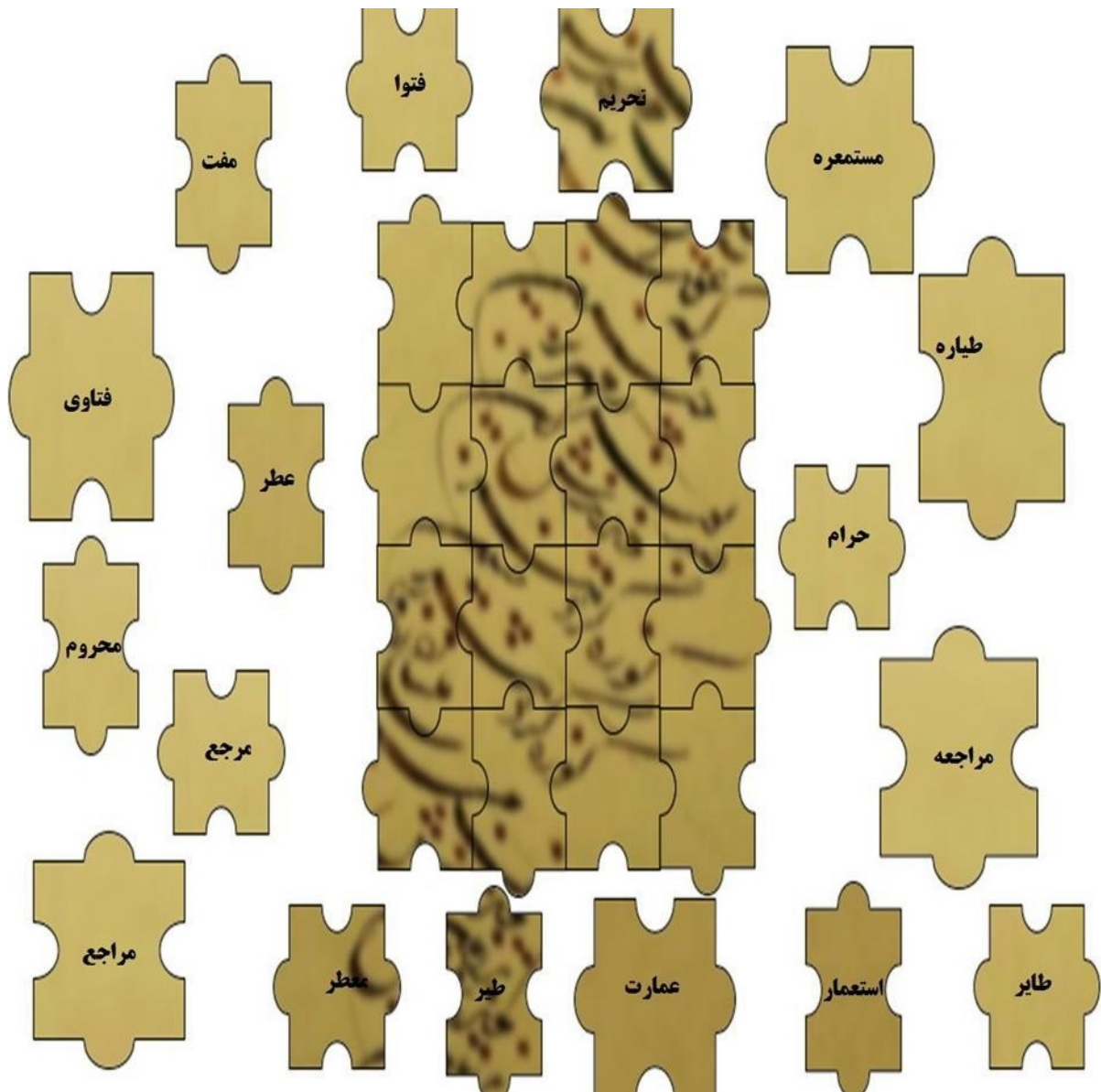

شانه به سر، مرغ سلیمان (ع)	هد هد
بادی خنک که از جانب شمال شرقی می وزد.	صبا
نام سرزمینی در عربستان قدیم که ملکه آن به نام بلقیس مشهور است.	سبا
پرنده	طایر
محل ریختن خاک روبه	خاکدان
تسلط کشوری قوی بر ضعیف برای استفاده از منابع طبیعی و ثروت آن.	استعمار
مجتهدی که در مسائل دینی از او تقلید می کنند.	مرجع تقلید
منع کردن، حرام کردن	تحریم
رای عالم دینی در حکم شرعی	فتوا
با یکدیگر جنگیدن	محاربه
نقشه کشیدن برای نابودی کسی یا چیزی، ساخت و پاخت کردن	نوطنه
عطراگین، خوشبو	معطر
روی آن راه می رفتند	پای بر آن می نهادند
صدا	ندا
احترام گذاشتی	حرمت نهادی
گرامی داشتی	مرا بزرگ داشتی
جادویی	سحرآمیز
اهل فکر و اندیشه	اندیشمند
فریب، حيله	نیرنگ
پر هیجان	پر شور
مانند	در حکم

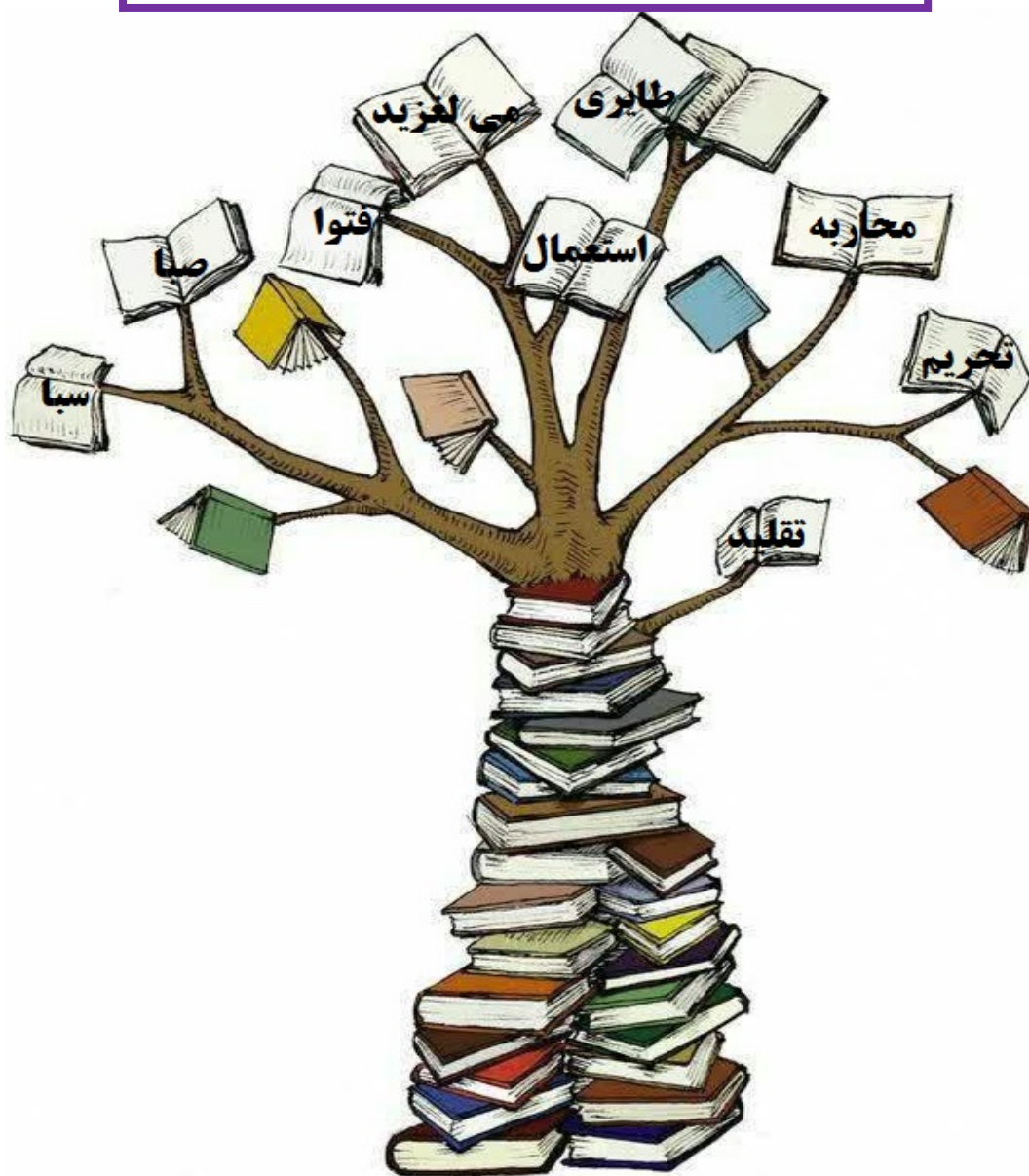

هم خانواده ها و خوشه واژه های مرتبط باهم را پیدا کنید و بنویسید.

نکات املائی

با استفاده از کلمات زیر، جملات را کامل کنید.

جملات:

۱. ای هد هد به می فرستمت بنگر که از کجا به کجا می فرستمت
۲. حیف است چو تو در خکدان غم زین جا به آشیان وفا می فرستمت
۳. نامه ای به مرجع شیعیان نوشت.
۴. سرانجام تاریخی را صادر کرد.
۵. توتون و تنباکو، در حکم با امام زمان (عج) است.
۶. قطره های آب از شکاف سقف
۷. دونا مه کار خودشان را کرده بودند: تنباکو شد.

خود ارزیابی

۱. سید جمال اسدآبادی در چه زمینه هایی استعداد داشت؟

آگاهی به امور سیاسی و اجتماعی زمان خود، آگاه در علوم دینی و مسلط به زبان های فارسی، عربی، انگلیسی، فرانسوی.

۲. چه رابطه ای بین شعر حافظ و نقاشی کمال الدین بهزاد بود؟

هم نقاشی که پرواز مرغی روبه آسمان بود و هم مضمون شعر حافظ هر دو آینده ی روشن و رشد و تعالی را نشان می دادند.

۳. چرا روحانیت و چهره های علمی _ فرهنگی تاثیر بیشتری در جامعه دارند؟

چون این افراد در علوم دینی و سایر علوم صاحب نظر هستند و در میان مردم شناخته شده اند و مردم به گفته های این افراد اعتماد دارند به همین دلیل تاثیر بیشتری به اقشار مختلف جامعه دارند.

دانش‌های ادبی و زبانی

جناس

جناس: دو یا چند کلمه که حروف مشترک دارند و از یک جنس هستند و تنها در یک حرف یا صدا، اختلاف دارند.
جناس باعث زیبایی و خوش آهنگی شعر و نثر میشود.

مثال:

* آن کس است اهل اشارت که بشارت داند.

{اشارت و بشارت: جناس هستند زیرا حروف مشترک دارند و تنها در یک حرف، اختلاف دارند.}

* خوشا نماز و نیاز کسی که از سر درد به آب دیده و خون جگر، طهارت کرد.

{نماز و نیاز: جناس هستند زیرا حروف مشترک دارند و تنها در یک حرف، اختلاف دارند.}

* کفر است در طریقت ما کینه داشتن آیین ماست سینه چو آئینه داشتن.

{آیین و آئینه: جناس هستند زیرا حروف مشترک دارند و تنها در یک حرف، اختلاف دارند.}

* ای مَهر تو در دلها، وی مَهر تو بر لبها.

{مَهر و مَهر: جناس هستند زیرا حروف مشترک دارند و تنها در یک صدا، اختلاف دارند.}

نکته: گاهی دو واژه در خواندن و نوشتن یکسان اند؛ اما در معنی متفاوتند و جناس محسوب می شوند.

مانند: برادرکه در بند خویش (خود) است نه برادر نه خویش (فامیل) است.

«خویش و خویش» جناس هستند.

گفت و گو کنید

۱. درباره تاثیر دو نامه میرزای شیرازی و سید جمال، گفت و گو کنید.
آن دونا مه نشانه اعتماد و اعتقاد مردم به روحانیت و فتواها بود و روحیه ایمان، همدلی، اتحاد و مبارزه را در مردم تقویت کرد.
 ۲. از دیوان حافظ، متن شعر "ای هد هد صبا به سبا می فرستمت" را بیابید، در گروه بخوانید و قافیه های آنرا مشخص کنید.
- ای هدهد صبا به سبا می فرستمت
بنگر که از کجا بکجا می فرستمت
حیف است طایری چو تو در خاکدان غم
ز اینجا به آشیان وفا می فرستمت
در راه عشق مرحله قرب و بعد نیست
می بینمت عیان و دعا می فرستمت
هر صبح و شام قافله از دعای خیر
در صحبت شمال و صبا می فرستمت
تا لشکر غمت نکند ملک دل خراب
جان عزیز خود بنوا می فرستمت
ای غایب از نظر که شدی همنشین دل
میگویمت دعا و ثنا می فرستمت
در روی خود تفرّج صنع خدای کن
کایینه خدای نما می فرستمت
تا مطربان ز شوق منت آگهی دهند
قول و غزل بساز و نوا می فرستمت
ساقی بیا که هائف غیبم به مژده گفت
با درد صبر کن که دوا می فرستمت
حافظ سرود مجلس ما ذکر خیر تست
بشتاب هان که اسب و قبا می فرستمت

نوشتن

۱. در متن درس، دو واژه بیابید که شکل نوشتاری و گفتاری آنها مانند متفاوت باشد. «شنبه»، «استانبول» و...

۲. در هر یک از جمله های زیر، گروه اسمی و وابسته های آن را مشخص کنید.
_شعر زیبا، هم در گزینش لفظ هم در بیان معنا توجه مخاطب را بر می انگیزد.

شعر زیبا: هسته (شعر)، وابسته (زیبا) ← گروه اسمی

گزینش لفظ: هسته (گزینش)، وابسته (لفظ) ← گروه اسمی

توجه مخاطب: هسته (توجه)، وابسته (مخاطب) ← گروه اسمی

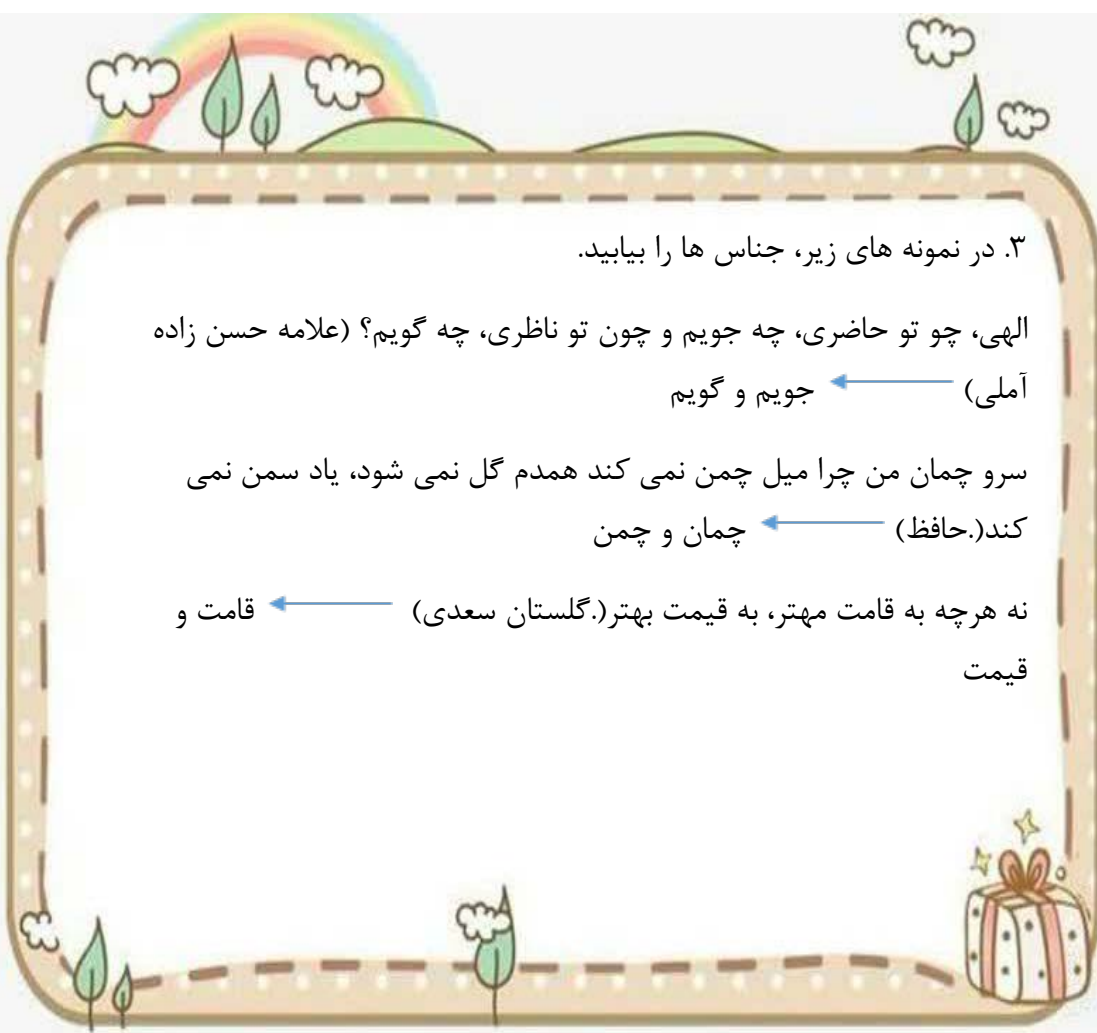
بیان معنا: هسته (بیان)، وابسته (معنا) ← گروه اسمی

_میرزای بزرگ، مرجع شجاع، فتوای تاریخی نوشت.

مرجع شجاع: هسته (مرجع)، وابسته (شجاع) ← گروه اسمی

میرزای بزرگ: هسته (میرزا)، وابسته (بزرگ) ← گروه اسمی

فتوای تاریخی: هسته (فتوا)، وابسته (تاریخی) ← گروه اسمی

۳. در نمونه های زیر، جناس ها را بیابید.

الهی، چو تو حاضری، چه جویم و چون تو ناظری، چه گویم؟ (علامه حسن زاده
آملی) ← جویم و گویم

سرو چمان من چرا میل چمن نمی کند همدم گل نمی شود، یاد سمن نمی
کند.(حافظ) ← چمان و چمن

نه هر چه به قامت مهتر، به قیمت بهتر.(گلستان سعدی) ← قامت و
قیمت

حکایت «نام خوشبو»

قلمرو فکری: اشاره دارد به ضرب المثل: (از مکافات عمل غفل مشو *** گندم از گندم بروید جو زجو)

دانش ادبی: اندر کوتاه شده در. | دنیا و آخرت آرایه تضاد. | شبی به خواب دید: شبی در خواب دید.
دانش زبانی: در راه کاغذی دید (کاغذ مفعول است). | گرداند: فعا اسنادی. | ای دوست! (دوست منادا)
بنابراین یک جمله. | نام تو معطر گردانیم: تو مسند است.

نمونه سوالات درس ده و حکایت

سوالات تستی:

۱. ابوالقاسم قشیری از شاعران کدام قرن است؟
الف) چهارم ب) پنجم ج) ششم د) هفتم
۲. این واژه در مفهوم سیاسی به معنای تسلط یافتن کشوری قدرتمند بر کشوری ضعیف به قصد استفاده از منابع طبیعی و ثروت کشور ضعیف است.
الف) استبداد ب) استکبار ج) استعمار د) استعمال
۳. واژه ها در کدام گزینه با یکدیگر هم خانواده هستند؟
الف) حرم - احترام - تحریم
ب) اوج - معراج - عروج
ج) معطر - عطر - طبیعت
د) مرجع - رجوع - مراجعه
۴. منظور از عبارت «شعر و نقاشی، کار خود را کرده بود»، چیست؟
الف) شعر و نقاشی در نهایت زیبایی بود
ب) شعر و نقاشی به کار یکدیگر کمک کرده بودند
ج) شعر و نقاشی به هدف خود نائل آمده بود
د) شعر و نقاشی کار خود را تمام کرده بودند
۵. در کدام گزینه وابسته پسین از نوع صفت بیانی نیست؟
الف) میرزای بزرگ
ب) مرجع شجاع

ج) فتوای تاریخی

د) توجه مخاطب

سوالات درست یا نادرست:

۱. خاکدان به معنی محل ریختن خاک روبه است.
☐ درست ☐ نادرست
۲. هم خانواده کلمه تحریم، محروم است.
☐ درست ☐ نادرست
۳. اگر شاعر در نوشته خود کلمات هم جنس بیاورد که ظاهر مانند هم باشند به آن ایهام می گویند.
☐ درست ☐ نادرست
۴. تسلط کشوری قوی بر کشوری ضعیف استعمال نام دارد.
☐ درست ☐ نادرست
۵. دو کلمه متجالس یعنی دو کلمه با ریشه های متشابه.
☐ درست ☐ نادرست

نمونه سوالات جاخالی:

۱. نام سرزمینی در عربستان.
۲. خاکدان محل ریختن است.
۳. حسن زاده آملی به مدارج عالی در و نیز دست یافت.
۴. اصل کتاب رساله قشیری به زبان است.
۵. مردی آزادی خواه بود.

سوالات کوتاه جواب:

۱. آرایه جناس را در یک خط توضیح دهید.
۲. آرایه های به کار رفته در مصراع زیر را بنویسید.
ای هدهد صبا به سبا می فرستمت
۳. از کار های مهم میرزای شیرازی سه مورد را نام ببرید.
۴. دو نمونه جناس تام و جناس ناقص اختلافی از متن درس پیدا کنید و بنویسید.
۵. معنی کلمات زیر را بنویسید.
 - فتوا
 - طایر
 - مرجع تقلید

سوالات تستی:

				سوال یک
				سوال دو
				سوال سه
				سوال چهار
				سوال پنج

سوالات درست یا نادرست:

به ترتیب:

۱. درست

۲. درست

۳. نادرست

۴. نادرست

۵. نادرست

جواب سوالات جاخالی:

به ترتیب:

سبا

خاک روبه

ریاضیات و نجوم

عربی

سید جمال اسدآبادی

جواب سوالات کوتاه جواب:

۱. اگر شاعر یا نویسنده، در نوشته خود، کلمات هم جنس بیاورد که در ظاهر به هم شبیه باشند ولی معانی مختلفی داشته باشند، به این آرایه ادبی، جناس می گویند.
۲. ای هد هد آرایه جان بخشی دارد (منادا قرار دادن یک پدیده غیر انسانی). | هد هد سبا اضافه تشبیهی است. سبا (باد خنک) به هد هد تشبیه شده است. | سبا و سبا: جناس ناقص اختلافی.
۳. ۱. بنیان گذار مکتب سامرا، ۲. مبارز نستوه، ۳. او با فتوای مدبرانه خود مصرف تنباکو را تحریم کرد.
۴. سبا و سبا جناس ناقص افزایشی، می فرستمت و می فرستمت جناس تام.
۵. فتوا: رای عالم دینی در حکم شرعی
طایر: پرنده
مرجع تقلید: مجتهدی که در مسائل دینی از او تقلید کنند.

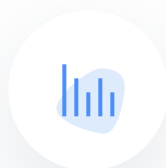
کاری از شهین دخت مخمل باف
سرگروه ادبیات شهرستان بیرجند، خراسان جنوبی

اپلیکیشن درسی همیار

برنامه رایگان درسی همیار

تمام پایه ها

جواب کتاب ، تدریس و نمونه سوال

همیشه رایگان

برنامه همیار کاملا رایگان میباشد